

■
NASÎRUDDÎN TÛSÎ
SEÇKİNLERİN AHLÂKÎ (EVSÂFU'L -EŞRÂF)

trc.: Anar Gafarov,
İz Yayıncılık, İstanbul 2017, 135 s.

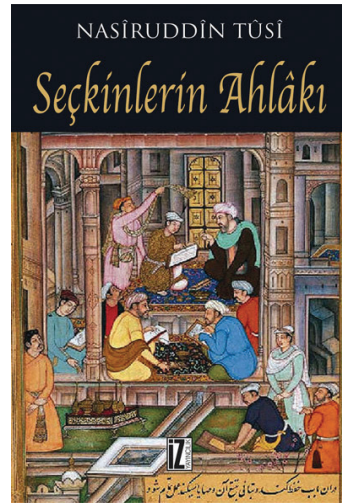
Yüksek Lisans Öğrencisi

YASİN KOCABIYIK

Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü

orcid.org/0000-0001-6368-7856

yasinkocabiyyik@gmail.com

*Büyüklerden biri şöyle der: “Bana ne istediğimi sorsalar?
‘İstememeyi istiyorum’ derdim.” (s. 90)*

İslâmî literatürde ahlâk konusundaki önemli eserler arasında kabul edilen *Seçkinlerin Ahlâkı – Evsâfu'l-Eşrâf*'ın müellifi, önemli İslâm düşünürlerinden Nasîruddîn Tûsî'dir. Tûsî, h. 597 (m.1201) senesinde Tûs şehrinde dünyaya gelmiş, h. 672 (m.1274)'de Bağdat'ta vefât etmiştir.

Eserin mütercimi Anar Gafarov'un, müellifin eserleri arasından Türkçe'ye kazandırdıklarından ilki 2007 yılında yayınlanan *Ahlâk-ı Nâsirî*'dir. 2008 yılında ise *Evsâfu'l-Eşrâf, er-Risâletü'n-Nâsirîyye, Tefsîr-i Süreti'l-Asr ve el-Kemâlü'l-Evvel ve'l-Kemâlu's-Sânî* isimli eserler dilimize çevrilerek *Seçkinlerin Ahlâkı* isimli bu kitapta toplu olarak yayınlanmıştır. Kitabın incelememize konu olan ikinci baskısı ise 2017 yılında gerçekleştirilmiştir.

Kitabın kapağında Tûsî'nin ünlü eseri *Ahlâk-ı Nâsirî*'nden bir illüstrasyona yer verilmiştir. İçerik ve dil açısından bakıldığında ise çevirinin akıcı bir dille yapılması, tasavvuf ve ahlâk felsefesi alanlarına başlangıç seviyesinde ilgi duyan okuyucunun dahi rahatlıkla eseri okumasını sağlayacaktır. Bununla birlikte, kitabın ismi *Seçkinlerin Ahlâkı* belirlenmişse de bu ismin risâlenin orijinal adı olan *Evsâfu'l-Eşrâf*'ı tam manasıyla karşılamadığı düşünülmektedir. İki kapak arasında bir araya getirilen diğer risalelerin isimlerinin en azından alt başlık mahiyetinde belirtilmesi, okuyucuda daha bilinçli bir tercihe imkân sağlayacaktır.

Kitap, çevirmenin önsözü ve Tûsî hakkındaki malumatla başlamaktadır. Tûsî; aklî ve naklî ilimlerde dönemin önemli bilginlerinin derslerine katılmış; kelâm, felsefe, ahlâk, tasavvuf, mantık, fıkıh, tefsir, matematik, astronomi ve tıp alanlarında eserler kaleme almıştır. Hayatı boyunca ahlâkı ve mütevazı kişiliği ile öne çıkan Tûsî, zamanının diğer çoğu İmâmî yazarlarının aksine Ehl-i Sünnet'e karşı saygılı ve taassuptan uzak bir yaklaşım sergilediği söylenebilir. (s. 13-22)

Kitapta yer verilen ilk risale, esere adını veren *Seçkinlerin Ahlâkı (Evsâfu'l-Eşrâf)*'tır. Bu risâle; seyr ü sülûk, sülûka hazırlık süreci, buna

mani unsurların ortadan kaldırılması, dervişin sülûkunun çeşitli aşamalarında yaşadığı halleri içeren altı bâbdan oluşmaktadır.

Seyr ü sülûkun başlangıcı ve ön hazırlık konusunu içeren birinci bâb; iman, kararlılık (sebat), niyet, doğruluk (sıdk), yöneliş (inâbet) ve ihlâs şeklinde ifade edilen altı fasla yönelik detaylı bilgiler vermektedir. Yazar imanın âlâmetini; bilmek, söylemek ve yapması gerekenlerin şuurunda olup yerine getirmek, sakınması gerekenlerden de uzak durmak şeklinde ifade eder. Bu bölümde ayrıca imanın mertebeleri hakkında da bilgi verilmiş, imanda kararlılığa nasıl varılacağı, niyet ve amel arasındaki bağlantının ne şekilde kurulacağı konularında açıklamalarda bulunulmuştur. (s. 45-53)

İkinci bâb, seyr u sülûkta engellerin ortadan kaldırılması meselesi üzerinedir. Bu çerçevede tövbe, zühd, fakirlik, riyâzet, muhâsebe ve murâkebe ile takvâ fasılları ele alınmaktadır. Özellikle tövbe bahsine özel önem atfedilmiş, tövbenin türleri ve ne şekilde gerçekleştirileceği detaylıca anlatılmıştır. Yine bu kısımda zühd ve zâhid kavramları, riyâzetin anlamı ve hedefleri, takvâyı oluşturan unsurlar gibi önemli konular da incelenmiştir. (s. 57-70)

Eserin üçüncü bâbında; seyr u sülûk, yetkinlik isteği ve sâlikin halleriyle alakalı; halvet, tefekkür, korku (havf) ve üzüntü (hüzn), umut/beklenti (recâ), sabır ve şükür fasılları altında ele alınmıştır. Halvetin hedefe kavuşmadaki rolü anlatılırken bu yolda insanı meşgul eden engellerden bahsedilmiş, halvetin bu engelleri ortadan kaldırmadaki önemine değinilmiştir. Korku ve üzüntü başlıkları altında havf, haşyet ve rahbet arasındaki farka ilişkin incelemede bulunulmuş, bu kavramların umut (recâ) ile bağlantısı kurulmuştur. Sabrın türleri, şükürün gerçekleşmesi için gerekenler gibi bilgiler de okuyucunun dikkatine sunulmuştur. (s. 71-86)

Dördüncü bâbda, hedefe ulaşana kadar sülûkla birlikte sâlikte ortaya çıkan haller anlatılmıştır. Bu bölümde irâde, şevk, sevgi (muhabbet), marifet, kesin bilgi (yakîn) ve durgunluk (sükûn) konuları yer almaktadır. Şevkin güçlü bir irâde gerektirmesi, irâdesiz sevgi olmayacağı, filozofların sevgi üzerine düşünceleri, mârifetin anlamı ve mertebeleri, üç yakîn derecesi (ilme'l-yakîn, ayne'l-yakîn ve hakka'l-yakîn) ve huzura kavuşma konuları anlatılmıştır. (s. 89-98)

Beşinci bâb, sülûktaki nihayet mertebelerine dair halleri kapsamaktadır. Bu bölümde tevekkül, rızâ, teslim, tevhid, ittihad ve vahdet konuları anlatılmıştır. Bilhassa tevekkül hakkında yapılan, “insanın tüm işleri bırakıp Allah’a havale ediyorum demesi değildir. Bilakis tevekkül, her şeyin Allah’tan olduğunu yakinen bilmesi, âlemde pek çok şeyin şartlara ve sebeplere bağlı olarak meydana geldiğinin farkına varmasıdır” şeklindeki târif, sülûkun tevekkül bilincine olan etkisini göstermesi bakımından önemli bir tespit sayılabilir. (s. 101-109)

Altıncı ve son bâb, fenâ meselesine dairdir. Tûsî, fenâ makamını izah ederken “dile ve vehme gelen, aklın alabildiği her şeyin yok olacağını ve her şeyin tamamen O’na döneceğini bilmektir” der. (s. 113-114)

Kitapta yer verilen bir sonraki eser, *Nâsiriyye Risâlesi (er-Risâletu’n-Nâsiriyye)*’dir. Bu risâle daha önce, Tûsî’nin *Telhîsû’l-Muhassal* adlı eserinin arkasında neşredilmiştir. Eserde dinin insanın yetkinleşmesindeki rolü ve gerekliliğine atıfla nefsin özelliklerinden ve kusurlarından bahsedilmektedir. (s. 117-124)

Kitap içerisinde kendisine yer bulan bir diğer risale, *Asr Sûresi’nin Tefsîri (Tefsîr-i Sûreti’l-Asr)*’dir. Tûsî, bu surenin insanlara sabrı tavsiye edişine dikkat çekmiş, Kur’an-ı Kerîm’in ahlâkî öğütlere dair yönüne örnek olarak vermiştir. (s. 127)

Kitaptaki son risale, *İlk Yetkinlik ve İkinci Yetkinlik Hakkında (Risâle fi’l Kemâli’l-Evvel ve’l-Kemâli’s-Sânî)*’dir. Tûsî burada, kemâl hakkındaki görüşlerini kısaca açıklamış, kemalin kuvveden fiile çıkışını ikiye ayırarak mahiyetlerini incelemiştir. (s. 131-132)

İslam düşünce tarihinde önemli bir yere sahip Nasîruddîn Tûsî’nin risalelerini akıcı bir üslupla Türkçe’ye kazandırıp okuyucuyla buluşturan Anar Gafarov’ı ve İz Yayıncılık’ı tebrik ederiz.